

Právní poměr mezi rodiči a dětmi.

I. část dětí manželské.*)

JUDr. Bohuslav Lauschman, zemský vrchní rada a přednosta právního ochranného oddělení při zemském ústavu pro péči o dítě v Praze.

Podkladem této přednášky jest elaborát sepsaný pro právní odbor a ústředí Českoslov. ochrany matek a dětí v Praze, kterým se posuzují osnovy připravené pro superrevisní komisi osnovy nového občanského zákona, a to práva manželského a rodinného, jež má již letošního roku skončiti svoje práce, a to právě přezkoumáním a definitivní úpravou osnovy práva manželského a rodinného, která pak bude předložena parlamentu k ústavnímu projednání nového občanského zákona.

Význam, který má pro spořádané poměry občanů státních naší milé vlasti, Československé republiky, vedl mne k tomu, že jsem se podjal práce pro zmíněnou korporaci dobrovolné péče o mládež, zejména ve věku nejtěžším, aby tato svoji vahou v odborném světě sociální péče o mládež přispěla k tomu, aby superrevisní komise byla upozorněna na různé potřeby praktického provádění sociální péče, pokud jde o podporu, resp. základnu téže vhodnými ustanoveními občanského zákona. Odhodlal-li jsem se nyní také mezi odborníky právními, kteří se ex professo nezabývají sociální péčí o mládež, o tomto tématě pojednati veřejně, stalo se tak proto, aby také odborné kruhy právnícké přispěly ku pomoci odborným korporacím sociální péče o mládež ve snaze dosíci pokud možno nejdokonalejšího přetvoření ustanovení občanského práva rodinného, jež bude zajisté delší řadu let v platnosti a tak základem spořádaného rodinného života našich občanů státních, což jest vlastně pilířem celé státní budovy naší nejhlavnějším, na jehož pevnosti spočívá také pevnost a dokonalost našeho státního života.

Osnovy nového občanského práva byly připraveny ministerstvem spravedlnosti a revisní komisí již v roce 1924, kdy také byl příslušný elaborát tiskem uveřejněn jako návrh subkomitétu pro revisi občanského

Přednáška v Právnícké Jednotě dne 10 a 24. dubna 1930.

zákoníka pro Č. S. R., jehož referentem jest p. profesor Dr. Bruno Kafka.

Z tohoto elaborátu byly již uzákoněny zvláštním zákonem ze dne 28. III. 1928, č. 56 Sb. z. a n. ustanovení o osvojení (adopci), jež v návrhu subkomitétu byly obsaženy pod §§ č. (124) až (130). Jen mimochodem připomínám, že o návrhu subkomitétu pro revisi obč. zákoníka, resp. o jeho ustanoveních o právu rodinném a speciálně poručenském podal jsem sám dobré zdání ministerstvu spravedlnosti již v roce 1925 a že také valný sjezd Československé ochrany matek a dětí v témže roce přijal po mém referátu a k mému návrhu resoluci, týkající se ustanovení § (151) o t. zv. zákonném poručenství ústavním, kterou nutno ovšem po platnosti zákona o reorganizaci politické správy z roku 1927, č. 125 Sb. z. a n. poněkud pozměniti, což také zmíněná korporace sociální péče o mládež od ministerstva spravedlnosti, resp. superrevisní komise požaduje. Jde tu o náhradu doplňku § 207 obč. z., resp. § 53 první novely k obč. zákonu, kterým byl reaktivován jako součást občanského práva staričkový dvorský dekret ze dne 17. VIII. 1822 č. 1888 Sb. z. s., kterou opatřil text § (151) návrhu revisní komise způsobem praktické potřebě nevyhovujícím.

O této záležitosti zmínil jsem se ve své přednášce v Právnické Jednotě ze dne 12. IV. 1928, uveřejněné v Právniku v témže roce na str. 393 a násl., kterou musím nyní doplniti, resp. opravit v tom směru, že pro obor zemské samosprávy, která zřídila v roce 1907 jediný dosud úřad právní ochrany pro zákonné poručenec zemské normální péče naležnické, jest ke zřízení nového, resp. reorganizaci tohoto stávajícího úřadu povoláno zemské zastupitelstvo, takže návrh resoluce zmíněného královéhradeckého sjezdu Čsl. ochrany matek a dětí v Praze dlužno v tomto směru upravit, což také tato korporace bude právě nyní ve svém pamětním spise požadovati. Blíže se na tomto místě záležitostí touto nebudu zabývati, protože náleží do oboru práva poručenského a tudíž nikoli do oboru zvoleného tématu. Předmětem mých úvah a připomínek zůstane tudíž pouze ona část osnovy práva rodinného, která upravuje

právní poměry mezi rodiči a dětmi, a to jak manželskými, tak i nemanželskými.

V laborátu (návrhu) subkomitétu pro revisi občanského zákoníka z r. 1924 jest tato materie uvedena jako hlava (2), kdežto podle návrhu ministerstva spravedlnosti k č. 2438/28 jest celá látka této mojí přednášky zařaděna jako hlava 3. a nadepsána:

»O právním poměru mezi rodiči a dětmi«.

Část prvá, týkající se výlučně dětí manželských, obsažena jest v § 132—146, kdežto § 147 stanoví případ, kdy dítě pokládá se za nemanželské. Další §§ 148, 149, 150, 151, 152 a 153 týkají se práva manžela, jeho opatrovníka v případě jeho nezpůsobilosti k právním jednáním pro choromyslnost neb slabomyslnost a práva dítěte samého na popření, resp. oduznutí jeho původu manželského. Matka dítěte sama o sobě tohoto práva popěrného podle osnovy nemá. Všeobecná tendence těchto ustanovení jest zajistiti pro dítě v největším rozsahu právní postavení dítěte manželského. Ustanovení §§ 154 až 160 nahrazují pak dosavadní ustanovení občanského práva o legitimacích dítěte nemanželského a pojednám o nich až v díle druhém spolu o právních poměrech dětí nemanželských, které jsou upraveny v §§ 161—166 osnovy, kdežto právní nároky nemanželské matky upravují §§ 166 a 167.

Prve nežli počnu podrobněji probíratí jednotlivá ustanovení zmíněné osnovy, musím přiznati, že oproti návrhu subkomitétu pro revisi občanského zákoníka bylo v této osnově zvýšenou měrou přihlíženo k námětům a návrhům podaným se strany interesovaných korporací a sdružení pečujících o rozšíření práv ženy v rodině vůči jejím manželským dětem.

To se projevuje zejména při formulování zvláštních práv manželského otce při vymezení t. zv. moci otcovské, o čemž se zmíním na příslušném místě.

Právní domněnka manželského původu, stanovená v § 132, odchyluje se jednak od dosavadního předpisu § 138 obč. z. ve znění třetí novely doplněného usta-

novením dvorského dekretu ze dne 15. VI. 1835 č. 39 Sb. z. s. a § (84) návrhu subkomitétu podstatně, a to ve prospěch dítěte manželského původu tím, že nevyžaduje, aby se narodilo dítě až po 180. dnu ode dne uzavření sňatku, nýbrž dává právní domněnku manželského původu i dítěti již tehdy, narodí-li se ihned po uzavření sňatku, a to v době, která končí 300 dní po tom, kdy smrtí manželovou, rozlukou neb rozvodem manželské společnosti bylo zrušeno. Předpis tento jest jasný a nahrazuje dobře ve spojení s dalším § 133 shora citovaný dvorský dekret z r. 1835 s tím rozdílem, že pro posouzení otázky, kterému zedvou manželů (jehož manželství bylo prohlášeno za neplatné neb zrušeno — patrně rozlukou — a druhého, jehož manželství bylo po těchto událostech řádně uzavřeno) dítě přísluší jako manželské, počítá se lhůtou pouze 270 dnů a nikoli 10měsíční, jako stanovil dvorský dekret pro případ rozvodu. Tato lhůta jest patrně výrazem obecného laického přesvědčení, že dítě donošené, tedy normální se narodí po těhotenství 9 měsíců solárních. Snad by bylo správnější přidržeti se spíše vědeckého pravidla lékařského o donošenosti dítěte v 10 lunárních měsících těhotenství, což jest rovno 280 dnům; avšak to celkem na věci není podstatným.

Kratší tato lhůta jest přirozeně na prospěch manželského původu vůči manželovi, za jehož manželského společnosti se dítě narodí, a proto nelze proti tomu to zkrácení lhůty, jež nijak neubližuje manželovi, který pojal za manželku ženu, jejíž manželství bylo prohlášeno neplatným neb pro rozlukou zrušeno, v á ž n ý c h n á m í t e k č i n í t i.

V případě, obsaženém v poslední větě § 133, pokládá se za manželské i dítě zplozené z esoulože, která jest porušením věrnosti manželů rozvedených, i po rozvodu.

Pokud jde o jméno dítěte manželského, přidržela se osnova v zásadě dosavadního ustanovení občanského zákona, navrhuje tudíž dohodu manželů v tom směru, jak mnohé ženské organizace požadovaly. Jest to konečně pramalý zbytek dřívějšího přednostního postavení muže jako hlavy rodiny a přednosta domácího hospodářství.

nosti, která zvláště v oboru práva daňového jest právně citelnou pro poplatníka a pro výhodu, kterou poskytuje tento předpis v oboru genealogického badání, jest pro svoji více než tisíciletou tradici i pro největšího přívržence a zastánce ženských práv zcela přijatelným. Přesný a historicky oprávněný předpis zákonný jest dokonce lepší nežli autorativní rozhodnutí některého veřejného úřadu, ať soudu neb správního úřadu, v případě neshody manželů neb snoubenců v této záležitosti. Ostatně změna jména není dnešního dne tak těžko proveditelnou záležitostí, jakou bývala snad dříve. Ustanovení toto jest také v soulase s ustanovením osnovy manželského práva podle návrhu subkomitétu revisního § (36), podle kterého manželka obdrží jméno mužovo.

V kapitole o společných právech a povinnostech manželských rodičů přidrží se osnova největší měrou dosavadních ustanovení. Stručnější dikce § 135 na místě rozvláčné definice »výchovných povinností« manželských rodičů jest věci na prospěch, protože výchova jest pojem relativní povahy a nedá se i nejlepší definicí úplně vyčerpati a konečně závisí od inteligence, vzdělání a hlavně od pravé lásky rodičů k dětem, jejíž nedostatky nedají se žádným zákonným předpisem doplniti, natož nahraditi.

Konečná věta »na matce je zvláště pečovati o tělesnou výchovu a zdraví dětí« připomíná matce její úzký poměr k jejímu dítěti, které jest součástí jejího těla, porodem osamostatnělou jako zvláštní bytost, a která v prvních měsících jest naprosto závislou od výživy svou matkou. Tím však nesmí býti řečeno, že péče otce manželského netýká se také výchovy dítěte po stránce tělesného vývoje a zdraví neb naopak, že péče matky netýká se také duševního vývoje dítěte, protože matka jest pro dítě nejen první jeho živitelkou, nýbrž také první jeho vychovatelkou. Zase pak jen vzájemná láska rodičů k dítěti a jich takt vychovatelský budou moci jedině nalézti in concreto potřebné cesty a prostředky výchovy.

V § 136 osnovy: ustanovení odst. 1. »náklady na vý-

živu a výchovu atd.« mělo by býti doplněno dodatkem vsunutým za slovo ‚děti‘ »pokud nemají příjmů z vlastního jmění«, aby tak byla naznačena souvislost s ustanovením § 143 osnovy, jakož i dále za slovo ‚matčiny‘ měl by přijíti dodatek »jichž povinnost je solidární«, aby byl dán výraz úplné parity obou rodičů co do povinnosti výživné v 2. stupni příbuzenském.

Ustanovení § 138 osnovy obsahuje podstatně totéž, co obsahuje § 142 obč. z. ve znění první novely, až na vynechanou větu »Za výchovu platí otec«. Osnova povinnosti výživnou zde vypouští, patrně z předpokladu, že o ní platí předpis § 136 a § 143 osnovy. V zájmu dětí pocházejících z manželství rozvedených, rozloučených neb neplatných bylo by výhodou, kdyby soud rozhodující neb schvalující dohodu manželů o péči a výchově těchto dětí také ihned současně stanovil podle okolností případu i povinnost manželů takto se rozcházejících, a to nejen co do osoby k výživě a výchově povinné, nýbrž i co do výše příspěvků výživných, resp. výchovných. Otázka tato, má-li se řádně vyřešiti až po rozchodu manželů, vyžaduje vždy delšího času a opětovného úředního šetření soudu o předpokladech alimentární povinnosti obou manželů, což jest vždy na újmu jednak dětí samých, jednak toho manžela, který se skutečně výchovy dítěte ujal — ať z rozhodnutí neb schválení soudu — neb pro skutečnou potřebu dítěte, které nechce ponechati svému osudu.

Doplňk v tomto směru byl by zcela na místě jako dodatek odstavce 1. § 138 osnovy, snad ve znění: »Současně s těmito opatřeními podle hořejších ustanovení určí soud, kdo z manželů rozvedených neb rozloučených a jakou měrou nese náklady výživy dítěte, pokud toto samo nemá dostatečných příjmů z vlastního jmění.«

Tohoto doplňku nebude však tak příliš zapotřebí, jestliže bude osnova — jak později si dovolím vyložití a navrhnouti — doplněna podrobnou a přesnou úpravou dosavadního § 1042 obč. z., pokud má za předmět náhradu výživné povinnosti rodičů manželských, zejména otce manželského, osobou cizí. Umístění tohoto předpisu o náhradní povinnosti k osobě, která na místě nich vykonala jich výživnou a výchov-

nou povinnost, ovšem bude vhodnější až za předpisy o výživné povinnosti rodičů dítěte nemanželského (t. j. matky i otce, resp. souložníka).

V kapitole o zvláštních právech a povinnostech manželského otce čili o obsahu t. zv. moci otcovské přihlíží osnova ministerská již částečně k námítkám a námětům podaným organizacemi dobrovolné péče o matku a dítě tím, že přiznává matce dítěte manželského právo žádati pomoc na soudě v případě, že nesouhlasí s rozhodnutím otce dítěte o určení povolání pro toto.

Další obsah t. zv. moci otcovské — zastoupení dítěte manželského, správa jeho jmění a o závažných dětí jsou v osnově naší upraveny celkem podle dosud platného práva občanského a neběrou zřetele na náměty, resp. námítky shora zmíněných organizací dobrovolné péče o matku a dítě, resp. organizací na ochranu ženských práv. Nechci na tomto místě rozhodovati, které návrhy — zda osnovy či námítky proti nim — jsou oprávněny se stanoviska vhodnosti jich pro potřebu života skutečného, jen tolik lze vytknouti, že osnova, která přidržuje se vyzkoušeného dosavadního občanského práva má pro sebe jednak dlouholetou tradici, jednak souhlasí její ustanovení s celým systémem o povinnosti resp. právu manželského otce na reprezentaci rodiny jeho před zákonem, aniž by tím postavení manželky jako matky v rodině samé bylo nějak snížováno neb význam její v rodině a tím i na veřejnost zmenšováno a postavení otce manželského bez vážného důvodu vytyčeno odlišně od postavení matky. Jest pak při zavedení na místě moci otcovské moci rodičovské, náležející oběma rodičům stejnou měrou, nemožno obejít se bez zásahu soudu v případě nesouhlasu vůle obou rodičů, tedy bez zásahu veřejné moci do intimity rodiny. Matka dítěte má zajisté podle § 141 osnovy příležitost působiti na změnu správy jmění dítěte jeho otcem — je-li správa tato špatnou pro nezpůsobilost otce k této správě — vhodným návrhem u soudu opatrovnického, takže tím se jí pak dostává postavení strany v řízení ne-

sporném se všemi prostředky opravnými proti usnesení soudu podle jejího přesvědčení nesprávného resp. nevýhodného pro její dítě. Výrazem ustáleného již názoru v teorii i praxi jest pak ustanovení § 142 osnovy, podle kterého jest postavení otce jako zástupce dítěte a správce jeho jmění, které jest stejným s postavením poručníka nezletilého dítěte (sc. manželského neb nemanželského). Stejně tak jest tomu při ustanoveních osnovy »o závazcích dětí«, které jsou pouze přestylovány z ustanovení §§ 96—98 návrhu subkomitétu pro revisi občanského zákoníku.

Na přechodu mezi ustanoveními o právech dětí manželských a nemanželských jest kapitola nazvaná »o nemanželském zplnění«. Tuto kapitolu pojímám z důvodu vhodnosti do první části své přednášky o právech dětí manželských proto, že musím se poněkud zevrubněji zmíniti o t. zv. popěrném právu manžela, jeho opatrovníka a dědiců, jakož i dítěte samého, pokud jde o právní domněnku manželského původu.

V § 147 osnovy stanoví se zcela stručně, že dítě, zrozené mimo čas v § 132 osnovy uvedený, pokládá se za nemanželské. Tím jest podle mého úsudku vyjádřeno dvojí:

1. že stejně jako o původu manželském, tak i o původu nemanželském stanoví se právní domněnka (praesumptio juris), která připouští protidůkaz podle § 270 c. ř. s., což ostatně se také upravuje výslovně a podobně v dalších ustanoveních §§ 148 a 149;

2. že k vyvrácení této právní domněnky jsou oprávněni pouze manželský otec dítěte resp. manžel matky dítěte dotyčného neb jeho opatrovník, stali se tento před uplynutím popěrné lhůty choromyslným neb slabomyslným a za jistých předpokladů také dítě samo. Matka dítěte sama popěrného práva nemá, i když se prokáže její cizoložství neb když sama tvrdí, že dítě jest původu nemanželského — což samo o sobě nezabavuje dítě postavení dítěte manželského.

Popěrné právo manžela matky dítěte jest omezeno:

1. pouze na případ, narodí-li se dítě dříve nežli

uplyne stoosmdesát (180) dní od uzavření manželství, a to pouze tehdy, nevěděli-li do sňatku o těhotenství své manželky — pravděpodobně s jiným mužem — (vzhledem k ustanovení § 154 o legitimaci ne-manželského dítěte potomním sňatkem matky se souložníkem v době rozhodné);

2. na lhůtu šestiměsíční ode dne nabytí vědomosti o narození dítěte. Jestliže manžel zemřel před uplynutím této popěrné lhůty a neuznal manželského původu dítěte před uplynutím téže lhůty, mohou uplatnit jeho popěrné právo jeho dědicové, jimž by se stala újma v právech, do 6 měsíců od smrti manžela. Jestliže se manžel před uplynutím lhůty popěrné stal nezpůsobilým k právnímu jednání (nesvéprávným) pro choromyslnost neb slabomyslnost, může jeho právo popěrné vykonati jeho opatrovník ve lhůtě šestiměsíční ode dne, kdy nabyl sám vědomosti o narození dítěte resp. když věděl o tom již před svým ustanovením za opatrovníka, do 6 měsíců ode dne svého ustanovení;

3. způsob uplatnění tohoto práva jest předepsán žalobou v řízení sporném, podanou subjektem oprávněným (manželem, jeho dědici neb opatrovníkem) na opatrovníka stanoveného soudem k obhájení manželského původu dítěte.

Pokusím se zaujmouti stanovisko k těmto ustanovením osnovy takto: Rozšíření popěrné lhůty z dosavadních 3 měsíců na dobu 6 měsíců jest celkem správné pro vážnost rozhodnutí se manžela resp. jeho nástupců v právu popěrném, avšak mám zato, že přirozenějším prostředkem byla by pro výkon tohoto popěrného práva žaloba podaná na dítě samo, jehož manželský původ se neuznává manželem jeho matky, které by ovšem musilo při své nesvéprávnosti býti zastoupeno svým zákonným zástupcem, jednak by mohlo — podle skutečné potřeby — býti zastoupeno ještě tímto t. zv. opatrovníkem pro obhájení původu manželského (*defensor originis matrimonialis*). Tento názor svůj odůvodňuji tím, že tato žaloba v podstatě své procesuální jest negativní žalobou určovací podle ustanovení § 228 c. ř. s., kdež se jedná o zjištění *neexi-*

stence rodinného poměru dítěte žalovaného k žalujícímu presumptivnímu otci (manželu matky dítěte). Dítě samo nemůže pro svoji nesvéprávnost ve většině případů před soudem jednati a pokud by šlo o výjimečný případ popírání manželského původu již zletilého dítěte, bylo by teprve potom účelno předepsati jemu ještě zastoupení zvláštním opatrovníkem pro obhájení původu manželského.

Popěrné právo dítěte má místa:

1. v případě, zemřeli-li manžel jeho matky před uplynutím popěrné lhůty (6měsíční ode dne vědomosti o jeho narození) neb je-li od narození dítěte jeho pobyt trvale neznám;

2. ve lhůtě k výkonu tohoto práva popěrného poskytnuté do 1 roku po dosažení zletilosti dítětem;

3. žije-li matka dítěte, jest toto popěrné právo vázáno jejím svolením;

4. z působ uplatnění tohoto práva jest opětně žaloba, podaná na opatrovníka k obhájení manželského původu.

Tato konstrukce popěrného práva dítěte samého jest přizpůsobena a jaksi závislou na popěrném právu manžela jeho matky po stránce procesuální předpisem o zřízení zmíněného již »defensora originis matrimonialis« a potřebovala by podle mého skromného názoru doplňku, resp. změny v těchto směrech:

1. Vázanost popěrného práva tohoto na svolení matky, je-li tato na živu, jest neodůvodněnou zákonnou překážkou v těch případech, kde dítě má vážný právní neb hospodářský zájem na tom, aby byl odstraněn tíživý proň původ manželský od manžela jeho matky, zejména v případě, kdy tento manžel matky dítěte jest veřejně znám nebo i trestně stíhán resp. odsouzen jako zločinec, neb vedl život nemravný, nepočestný atd. a přesto jeho manželka a matka dítěte, o jehož popěrné právo se jedná — ač se přiznává k cizoložství — nedá bezdůvodně dítěti svolení, aby se mohlo zbaviti manželského původu od otce zločince, tuláka, nepočestného muže atd. Dále mohou to býti interesy rázu hospodářského, rozdílné pro matku

a dítě její, které může od svého přirozeného (nemanželského) otce dosíci také jeho prohlášením na soudě podle § 155 osnovy povahu dítěte manželského tohoto přirozeného otce, jehož si více váží neb jehož manželské otcovství má pro ně větší význam nežli o n o h o m u ž e, jehož manželské otcovství pro nesouhlas své žijící matky popírati nemůže.

Při jednání o tomto bodě osnovy v právním odboru Čsl. ochrany matek a dětí v Praze byla většina zúčastněných toho názoru, že tomuto všeobecně uznávanému nedostatku osnovy dalo by se čeliti dodatkem k § 150 osnovy na konci jeho v tomto znění:

»Odepře-li matka bez závažných důvodů dáti své svolení, může soud přes to prohlásiti dítě za nemanželské, je-li to v jeho zájmu.«

Tento dodatek jest jakýmsi protějškem ustanovení § 156 osnovy, které stanoví o legitimaci dítěte nemanželského uznáním jeho otce podle § 155 takto:

»Odepře-li matka nebo manželka otcova (ženatého!) bez závažných důvodů dáti souhlas, může soud přes to prohlásiti dítě za manželské, je-li to v jeho zájmu.«

Mám však zato, že ani tento dodatek není s t o, aby dítěti, které na svém manželském neb nemanželském původu má nejvyšší zájem, zajistil plnou měrou tento zájem, uspokojiti podle skutečného stavu věci. Tedy v zájmu pravdivosti původu, jež jest pro dítě nejcejnější památkou na jeho rodiče, myslím, že by popěrné právo dítěte mělo býti zvlášť upraveno a podle možnosti co nejvíce rozšířeno. Představuji si tuto formulaci popěrného práva dítěte asi takto:

»Prokáže-li dítě, o němž platí právní domněnka manželského původu, důležitý zájem právní neb hospodářský na tom, aby byl zjištěn jeho původ nemanželský a oduznán původ manželský, může až do své zletilosti se svolením svého opatrovnického soudu a po dosažení této, samostatně, žalobou proti otcí svému manželskému neb jeho opatrovníku popřítí, že bylo zplozeno v manželství. Právo to zaniká uplynutím jednoho roku poté, co se stalo dítě zletilým.«

Toto právo dítěte popřítí svůj manželský původ jest jen reversem jeho práv, jež mu přiznává návrh ministerstva

spravedlnosti v § 156 ohledně získání povahy manželského původu a jest jen spravedливо, aby dítě, které považuje svůj manželský původ (od manžela své matky) za nevhodný pro sebe, mělo bez dalšího omezení možnost domoci se samo žalobou uznání původu nemanželského, který jest pro něho za určitých poměrů výhodnější. Při tomto rozšíření popěrného práva dítěte samého musila by ovšem z § 151 osnovy vypadnouti slova »nebo dítěte«.

Následující ustanovení § 152 osnovy doplňuje vlastně ustanovení § 148 resp. § 132 osnovy o tom, kdy platí o původu dítěte právní domněnka jeho manželského původu a měly by jako souvislé právní normy býti zařaděny za sebou. Kromě toho bylo by pro přehlednost nutno stylisovati § 147 osnovy — ať obdrží jiné číslování čili nic — takto: »Bylo-li dítě narozeno mimo čas v § 132 uvedený, pokládá se za nemanželské, jestliže přes to v případech uvedených v § 152 nesluší považovati je za manželské.«

Ustanovení § 152 osnovy vlastně kodifikují ustanovení § 138 dosavadního občanského zák. ve znění § 202 třetí novely, doplněné ustanovením cit. dvorského dekretu ze dne 15./VI. 1835 č. 39 sb. z. s. o konečné (nejzazší lhůtě kritické 300 dní) rozšířením právní domněnky manželského původu i na případy, pro něž dosud tato neplatila. Snaha rozšířiti co nejvíce platnost právní domněnky jest patrna také z ustanovení § 153 osnovy, jež dopřává právní domněnku manželského původu i dětem z neplatného manželství zrozeným bez rozdílu, zda rodiče, uzavírající manželství, byli v dobré víře čili nic.«

Pro pochopení rozsahu tohoto rozšíření dlužno si v krátkosti uvědomiti nynější právní stav.

Právní domněnky manželského původu podle § 138 obč. z. a dvorského dekretu ze dne 15. VI. 1835 č. 39 Sb. z. s. byly stejně jako právní domněnka nemanželského původu podle § 163 obč. z. ovládány společným znakem, že pro určení původu jedné osoby (dítěte) od druhé (otce) jest rozhodujícím soubor, resp. manželské spolužití rodičů dítěte, resp. uzavření sňatku v t. zv. kritické době, která byla jako nejdelší stanovena 300 dny a nejkratší stanovena 180 dny (čili podle dřív-

vějšiho původního počítání 1 měsíce za 30 dnů podle § 902 obč. z. vyjádřena dobou 10 až 6 měsíců). P r á v o p o p ě r n é příslušelo manželu matky dítěte, resp. zákonnému jeho zástupci, po případě dědici, po případě i dítěti samému ve lhůtě popěrné do 3 měsíců ode dne vědomosti o narození dítěte.

Od tohoto principu se nyní osnova ministerská uchyluje v § 132, který pro dítě narozené již k r a t i č k ý č a s p o s ň a t k u — nikoli jak stanovil § 138 obč. z. 180 den po uzavření sňatku — stanoví p r á v n í d o m n ě n k u manželského původu, kdežto k o n e č n o u lhůtu 300 dní p o z r u š e n í manželského společenství smrtí manželovou, rozlukou neb rozvodem ponechává nadále v platnosti (stejně jako v § 138 obč. z. a cit. dvorský dekret z r. 1839). Naproti tomu § 148 osnovy dává manželovi právo — nevěděl-li do sňatku o těhotenství své manželky — vyvrátiti domněnku manželského zrození p r o h l á š e n í m n a s o u d ě, že není otcem dítěte — avšak jen, narodilo-li se dítě dříve nežli 180 dnů od uzavření sňatku.

Protože také v tomto případě platí podle § 132 osnovy pro dítě právní domněnka m a n ž e l s k é h o p ů v o d u a tuto podle ustanovení § 149 osnovy možno popříti jen ž a l o b o u podanou proti opatrovníku ustanovenému soudem k o b h á j e n í manželského původu dítěte, bude potřebí, aby již ve stylisaci § 148 osnovy byl lépe vyznačen rozdíl tohoto případu od ostatních případů v § 149 osnovy vsunutím slova p o u h ý m před slovo p r o h l á š e n í m, po případě vyjasnění rozdíl případu v tomto § 148 od následujících v § 149 osnovy dodatkem: »Popření nemusí se státi žalobou a učiniti je může pouze manžel matky dítěte, nikoli osoby v § 149 jmenované« (t. j. opatrovník choromyslného neb slabomyslného manžela, jeho dědic resp. dítě samo za souhlasu matčina, je-li na živu).

Pak by také vynikla zamýšlená snad povaha tohoto p r o h l á š e n í manžela matky dítěte na soudě, jež má povahu d e k l a r a t o r n í, rovnocennou s d e k l a r a t o r n í povahou r o z s u d k u, rozhodujícího o existenci či neexistenci domněnky manželského původu po žalobě osob oprávněných podle § 149 novely.

Ustanovení toto má podle svého ostatního znění nahra-

dití d o s a v a d n í u s t a n o v e n í § 156 obč. z., který také připouští popření manželského původu na soudě pouhým prohlášením, jež ovšem nemá samo o sobě deklaratorní význam rozhodnutí o právní domněnce manželského původu, nýbrž pouze ve spojení s posudkem znalců, kteří vyšetřivše důkladně věc a ohledavše dítě i matku potvrdí, že jde o případ mimořádný (§ 157 obč. z.).

Jest nyní otázkou, zda prohlášení manžela podle § 148 osnovy má se státi pouhým podáním u soudu a u kterého, zda soud o něm zavádí nějaké řízení, či je prostě oznámí úřadu matričnímu k vyznačení původu manželského neb nemanželského v matrice narozených. Podle dosavadního ustanovení §§ 156 a 157 obč. z. může se tak státi v řízení nesporném po provedení znaleckého důkazu, kdežto v případech § 158 obč. z. ve znění třetí novely musí rozhodnutí soudu o právní domněnce manželského původu státi se vždy pouze v řízení sporném. Osnova ustanovení § 157 obč. z. vůbec nepřevzala a také nepřizpůsobila se zcela § (100) návrhu subkomitétu pro revisi občanského zákoníka, který byl v § (84) s tímto § (100) v úplném souhlasu, kterého v naší osnově při ustanovení § 132 a § 148 není. Také právě uvedený § (84) osnovy revisní byl v souhlase s § 138 nynějšího občanského zákona, kdežto § 132 ministerské osnovy není.

Upozornil jsem na tyto odchylky a snad poněkud méně srozumitelná ustanovení osnovy o právní domněnce manželského, resp. nemanželského původu proto, aby superrevisní komise s největší bedlivostí tato odlišná ustanovení osnovy od ustanovení revisní komise a od nynějšího platného práva přezkoumala a aby se stala tato základní ustanovení, důležitá pro veškerý náš dorost, přesnými a snadno srozumitelnými pro každého občana.

Z důvodů systematiky pojednám o náhražkách manželského původu, známých v právní vědě pod jménem *legitimatione nemanželských dětí*, v druhé části své přednášky, ve které pouze stručně zmíním se o případech popěrného práva, pokud vedly k výsledku pro dítě negativnímu, t. j. že jeho manželský původ byl vyvrácen,

resp. oduznán, takže se pokládá za dítě nemanželské. Tato druhá část jest bohatší na změny od dosavadního práva občanského, jimiž nutno se poněkud zevrubněji zabývati.

P R A K T I C K É P Ř Í P A D Y .

Obytná bouda postavená na cizí půdě jest stavba podle § 435 obč. zák., platí o ní ustanovení §§ 431—437, 451 a 481 obč. zák., kterých dlužno použít i pro obor práva exekučního. Jest tu tedy použítí pravidel o vedení exekuce na nemovitosti v knihách pozemkových nezapsané (§§ 90—95 a 134 ex. ř.).

Jest zjištěno nižšími soudy, že žalobce koupil v exekuční dražbě, zavedené podle předpisů platných pro movité věci (§ 249 a násl. ex. ř.), dne 18. srpna 1928 obytnou boudu ze dřeva s příslušenstvím a že mu byl také udělen právoplatně příklep vydražené věci.

Žalobce tvrdí nyní, že žalovaná používá protiprávně obytné boudy, a domáhá se žalobou toho, aby ji žalovaná vyklidila i s příslušenstvím a odevzdala jemu vyklizenou. Podle doslovu žalobního žádání a celého obsahu žaloby jde o žalobu vlastnickou podle §§ 366 a 367 obč. zák. a náleželo proto zkoumati, jsou-li dány a žalobcem také prokázány její předpoklady, když žalovaná namítá, že žalobce nenabyl vlastnictví k uvedené boudě, ježto tato mohla býti exekučně prodána jen jako příslušenství s nemovitostí samou podle § 252 ex. ř. a nikoliv mobilární exekucí.

Nižší soudy dospěly k názoru, že tomu tak jest, ale nelze s nimi souhlasiti.

Podle § 367 obč. zák. nabývá vlastnictví věcí tradicí, kdo bezelstně koupí movitou věc ve veřejné dražbě. Dražba musí však býti p l a t ě n á. (Randa: Právo vlastnické str. 150.)

Aby se mohla věc správně posouditi, jest si ujasniti, co bylo v daném případě prodáno, případně koupeno.

Žaloba sama praví v žalobě, že koupil obytnou boudu ze dřeva, omítnutou struskou, se stáji a ohradou. Protokol o zájmu a dražbě, sepsaný výkonným orgánem (E X 171/28), označuje zabavený a vydražený předmět jako boudu ze dřeva a cementu $6 \times 7 \times 3$ m, dále boudu dřevěnou $3.5 \times 6 \times 2.5$ m a hradbou dřevěnou a drátěnou 21 m dlouhou a 15 m širokou.

Není sporu o tom, že bouda byla zřízena na cizí půdě, ne-